

Силабус навчальної дисципліни
«Історія італійської мови»

Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Спеціалізація	035.052 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – італійська
Освітньо-професійна програма	Італійська мова і література, друга іноземна мова, переклад
Статус дисципліни	Основна дисципліна
Мова навчання	Італійська/українська
Семестр	V
Кількість кредитів ЄКТС	3
Форма підсумкового контролю	Іспит
Викладач	Петрова Олена Володимирівна, старший викладач кафедри романської і новогрецької філології та перекладу КНЛУ
Анотація навчальної дисципліни	<p>Завданнями навчальної дисципліни є вивчення досягнень сучасної лінгвістичної думки щодо історичного підходу до вивчення мовних явищ, механізмів розвитку мовних систем, синхронії та діячронії мовних явищ, системного підходу до вивчення мовних явищ та ролі позамовних фактів, що впливають безпосередньо на розвиток мови; визначення і систематизація фонетичних і граматичних змін у системі італійської мови; визначення етапів розвитку італійської мови; розуміння розвитку італійської мови у діячронії; дослідження історичного розвитку італійської мови і її місця на різних етапах та чинників, що в ній відобразилися.</p> <p>Предметом навчальної дисципліни є фонетичні, граматичні, стилістичні, лексичні зміни, що відбуваються на певних етапах розвитку мовної системи; визначення причин, які викликали ці зміни.</p> <p>Зміст навчальної дисципліни розкривається в двох змістових модулях, що передбачає вивчення періодизації історичного розвитку італійської мови, середньовічної латини та її різновиди, лінгвістичні риси романських мов, історичні письмові пам'ятки, поняття субстрату, адстрату, суперестрату, історичну фонетику та морфологію.</p>

Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	<table><tr><td colspan="3">3 кредитів ЄКТС; 90 год., у тому числі:</td></tr><tr><td></td><td>Денна/вечірня форма навчання</td><td>Заочна форма навчання</td></tr><tr><td>лекції</td><td>14 год.</td><td>-</td></tr><tr><td>семінарські заняття</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>практичні заняття</td><td>16 год.</td><td>-</td></tr><tr><td>консультації</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>самостійна робота</td><td>60 год.</td><td>-</td></tr></table>	3 кредитів ЄКТС; 90 год., у тому числі:				Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання	лекції	14 год.	-	семінарські заняття	-	-	практичні заняття	16 год.	-	консультації	-	-	самостійна робота	60 год.	-
3 кредитів ЄКТС; 90 год., у тому числі:																						
	Денна/вечірня форма навчання	Заочна форма навчання																				
лекції	14 год.	-																				
семінарські заняття	-	-																				
практичні заняття	16 год.	-																				
консультації	-	-																				
самостійна робота	60 год.	-																				
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	<p>Для успішного освоєння дисципліни студенти повинні <i>знати</i> базовий лексичний мінімум за темами, які вивчаються під час першого та другого років вивчення мови; основні особливості соціокультурного розвитку Італії; структурні рівні мови; сутність системно-структурного підходу до мови; основні поняття та категорії граматики, особливості їх вияву у мовах різної будови; основні риси історичного мовознавства; історію письма, класифікацію мов світу; основні риси історичного мовознавства; загальну характеристику романських мов; граматичні категорії та явища італійської, української та латинської мов; синтаксичні особливості італійської, української та латинської мов; розбіжності в значенні слів в італійській, українській та латинській мовах; розуміти значення слова у вузькому і широкому контексті; відрізняти вільні словосполучення від усталених; ключові концепти літературознавчої генології; історико-літературні та генологічні аспекти літературознавства; основні етапи і школи в історії літературознавства; основні віхи, ідеї та персоналії історії світової філософії.</p> <p><i>Вміти</i> вживати лексику та граматичні форми у монологічному та діалогічному мовленні за темами що вивчаються під час першого та другого років вивчення італійської мови; давати правильні визначення лінгвістичних термінів, передбачених програмою; класифікувати мовні одиниці, застосовуючи різні методи лінгвістики; визначати місце мови за генеалогічною та типологічною класифікаціями мов світу; розрізняти романські мови на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях, робити зіставний аналіз романських мов; коректно оперувати термінологічним апаратом романістики; охарактеризовувати та порівнювати різні концепції та підходи; розв'язувати етимологічні задачі; здійснювати етимологічний, семантичний та граматичний аналізи; аналізувати тенденції літературного процесу; аналізувати історичні аспекти літературознавства.</p> <p><i>Володіти</i> навичками роботи з гуманітарними текстами; продукування складних усних і письмових повідомлень; взаємодії і співробітництва у навчанні у ситуаціях пошукового характеру; володіти навичками роботи на комп'ютері з використанням відповідних програм (текстових редакторів, електронних словників, енциклопедій).</p> <p>Для успішного освоєння дисципліни студенти повинні володіти комплексними знаннями, отриманими на нормативних практичних й теоретичних курсах загальнофілологічних дисциплін, зокрема, дисциплін: «Практика усного і писемного мовлення італійської мови», «Практична фонетика італійської мови», «Практична граматики італійської мови», «Лексикологія», «Латинська мова», «Вступ до мовознавства», «Вступ до літературознавства», «Сучасна українська літературна мова», «Вступ до романської (класичної філології)», «Філософія».</p>																					
Чому це цікаво/потрібно вивчати (мета)	Формує у студентів базу знань про основні події розвитку італійської мови в синхронії та діахронії, що поглиблює загальну філологічну підготовку майбутніх перекладачів, оскільки сприяє розумінню студентами структури та системи італійської мови, показує причини та шляхи утворення специфічних мовних особливостей, які властиві сучасному стану італійської мови.																					

Як можна користуватися набутими знаннями і вміннями (компетентності)

Курс спрямований на розвиток у студентів таких загальних компетентностей:

ЗК 2. – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 9. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на належному рівні.

Соціально-особистісні компетентності:

- Здатність планувати діяльність і розподіляти в часі власні зусилля на самостійне виконання конкретних завдань;
- Здатність вдосконалювати відповідальність, дисциплінованість, стресостійкість.
- Здатність підтримувати самодисципліну, самокритичність, необхідні для професійної та наукової діяльності.

Дисципліна зорієнтована на набуття таких фахових компетентностей:

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії італійської мови.

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК 10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК 13. Здатність застосовувати системні знання мови для аналізу та синтезу ідей, залучати системні знання сучасних філологічних і перекладознавчих студій в професійній діяльності.

ФК 14. Володіння теоретичними основами використання італійської мови, включаючи фонетичні, граматичні, лексичні, стилістичні аспекти мови й мовлення.

ФК 15. Здатність використовувати соціокультурні та лінгвокраїнознавчі знання про країни, мови яких вивчаються, з метою успішної комунікації та перероблення інформації іноземними мовами.

ФК 16. Володіння граматиною, лексикою і фонетикою італійської мови на рівні C1 (Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (*Quadro comune europeo di riferimento per la conoscenza delle lingue (QCER)*)).

ФК 19. Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з італійської мови обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, літературознавства, перекладознавства та оперувати базовою термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

ФК 21. Здатність представляти результати наукового дослідження, дотримуючись правил академічної доброчесності; ефективно і компетентно брати участь в різних формах ділової та/або

наукової комунікації (конференції, круглі столи, дискусії, наукові публікації) в галузі гуманітарних наук.

ФК 22. *Продуктивно працювати самостійно або у команді, розуміти і поважати різновид та мультикультурність, забезпечуючи, таким чином, соціальну взаємодію та залучення до здорового способу життя.*

Предметні компетентності:

1. Знання і розуміння в предметній галузі:

- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії мови, застосовуючи теорії та методи інших філологічних дисциплін;
- знати та розуміти методологічне, організаційне та правове підґрунтя, необхідне для здійснення роботи перекладача, її презентації та захисту інтелектуальної власності на її результати;
- знати перекладацьку етику;

2. Когнітивні уміння і навички в предметній галузі:

- здатність чітко й виразно висловлювати думку, як усно так і на письмі;
- здатність логічно мислити та здійснювати самоаналіз;
- здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах, володіти методами наукового аналізу і структурування мовного й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;

3. Практичні навички і творчі (складні уміння) у предметній галузі:

- вміти пояснити утворення структури сучасної італійської мови на всіх її етапах;
- вміти виконувати історико-фонетичний аналіз розвитку форми на різних етапах історії італійської мови;
- вміти давати пояснення походження деяких фонетичних, граматичних, лексичних та орфографічних особливостей сучасної італійської мови;
- вміти користуватися спеціальною літературою з історії італійської мови для науково-дослідницької роботи;
- вміти читати за допомогою спеціальних словників тексти написані старо-, середньо-, ранньоіталійською мовою.

Чому можна навчитися (результати навчання з дисципліни)

Знати місце історії мови в системі лінгвістичних дисциплін; історію виникнення та розвитку італійської мови у зв'язку з історією народу (періодизацію, завоювання, видатні персоналії, вплив соціальних чинників на розвиток мови), суспільно-політичними змінами в країні і розвитком культури, розуміти місце італійської мови як мови романського ареалу та особливості специфічного розвитку італійської мови у порівнянні з іншими романськими мовами.

Знати систему й структуру мови, прослідкувавши розвиток мови від латинської до сучасної італійської мови, знати основні риси мови з точки зору її історичного розвитку; закономірності розвитку італійської мови, її словникового складу, граматичної будови та фонетичної системи в нерозривному зв'язку з історією народу;

Уміти пояснити суть фонологічних, граматичних та лексичних процесів, що мали місце впродовж кожного періоду історичного розвитку мови та розуміти їх роль для сучасного стану італійської мови; ілюструвати кожне теоретичне положення мовними прикладами відповідного періоду розвитку мови; відстежувати мовні зміни, що стосуються тієї чи іншої лінгвістичної одиниці в межах конкретного лінгвістичного відрізка часу періоду розвитку або всього історичного періоду розвитку італійської мови; співвідносити форму та зміст тієї чи іншої лінгвістичної одиниці з її відповідником у сучасній італійській мові.

Уміти відповідати на питання, вивчені в межах курсу, оцінювати поставлену проблему, читати та аналізувати тексти, написані народною латиною; виконувати письмові тести з предмету; на основі спостереження та порівняння лінгвістичних одиниць робити узагальнення про ті чи інші процеси та їх роль в історії італійської мови.

Уміти використовувати у межах фаху знання про мову як історично мінливе системно-структурне ієрархічне утворення.

Уміти працювати з пам'ятками писемності як з джерелом відомостей про мовну, культурну, літературну, діалектну та соціальну ситуацію носіїв мови певного історичного зрізу; класифікувати, систематизувати інформацію, що стосується теоретичного матеріалу у контексті історії мови.

Уміти користуватися інформаційно-комунікативними технологіями, самостійно здобувати, оцінювати та використовувати інформацію.

Здатність користуватися італійською мовою в різних ситуаціях професійної взаємодії; вміти використовувати стратегії, тактики, вербальні та невербальні засоби для забезпечення успішної міжкультурній комунікації з носіями мови за спеціалізацією, у тому числі в академічній та діловій сферах; вміти відстоювати власну позицію, висувати й обґрунтовувати нові ідеї й пропозиції.

Добре адаптуватися до нових ситуацій та умов освітнього процесу, приймати самостійні рішення в процесі застосування набутих знань у різних сферах професійної діяльності – мовознавчій, культурознавчій, освітній тощо і нести за них повну відповідальність; усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя з метою самовдосконалення, поглиблення набутих і здобуття нових фахових знань; відповідально ставитись до виконуваної роботи та досягати поставленої мети з дотриманням вимог професійної етики.

Навчальна логістика (тематичний план)

Змістовий модуль 1. Романський мовний ареал і історичні умови його виникнення.

Тема 1. Загальні відомості про латинську мову як складової частини індоєвропейської мовної сім'ї. Періоди розвитку латинської мови. Латина та її різновиди. Особливості формування італійської мови серед романських мов.

Змістовий модуль 2. Витоки італійської мови.

Тема 2. Перші письмові пам'ятки. Дидактична, ділова і художня проза. Сицилійська школа поетів.

Тема 3. Престиж флорентійської мови.

Тема 4. Роль гуманістів у формуванні літературної мови. Нормалізація літературної мови. Епоха просвітництва. Італійська мова – загальнонаціональна мова. Італійська мова в XX ст.

Тема 5. Фонетичні зміни латини Апенінського півострова.

Тема 6. Морфологічні зміни латини Апенінського півострова.

Тема 7. Лексичні зміни латини Апенінського півострова.

Система оцінювання результатів навчання

Семестрове оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни має таку структуру:

№ з/п	Види навчальної діяльності студента	Максимальна кількість балів
1.	Аудиторна навчальна робота.	25
2.	Самостійна навчальна робота.	25
3.	Модульна контрольна робота	20

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна та самостійна робота) здійснюється в 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування практичних занять позначаються «0».

Контроль виконання аудиторної роботи здійснюється у вигляді опитування в усній формі, яке проводиться на кожному практичному занятті та включає в себе відповідь на теоретичне питання та виконання практичного завдання з тематики, що вивчалась протягом курсу. Завдання самостійної роботи виконуються в письмовій формі. Однією з форм самостійної роботи є виконання індивідуальних завдань з аналізу текстів.

Критерії оцінювання аудиторної та самостійної навчальної роботи студента
Відповідь на теоретичне питання:

Оцінка	Зміст критеріїв оцінювання
5 («відмінно»)	Оцінка виставляється за правильну, ґрунтовну та повну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу.
4 («добре»)	Оцінка виставляється за правильну, але недостатньо розгорнуту та ґрунтовну відповідь, самостійне наведення адекватних прикладів до теоретичного матеріалу.
3 («задовільно»)	Оцінка виставляється за в основному правильну відповідь, яка проте відзначається порушенням логіки викладу, неаргументованим висвітленням проблем, помилками у наведенні прикладів до теоретичного матеріалу.
2 («незадовільно»)	Оцінка виставляється за неправильну, неповну відповідь, відсутність міцних знань з питань курсу.

Виконання практичного завдання (аналіз художнього тексту):

Бали	Зміст критеріїв оцінювання
5 («відмінно»)	Якісне виконання практичного завдання відмінний рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками.
4 («добре»)	Не зовсім якісне виконання практичного завдання, недостатньо високий рівень знань (умінь) у межах обов'язкового матеріалу без суттєвих грубих помилок.
3 («задовільно»)	Не достатньо якісне виконання практичного завдання, посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
2 («незадовільно»)	Неякісне виконання практичного завдання, незадовільний рівень знань.

Модульна контрольна робота є письмовою, складається із теоретичного питання та виконання практичного завдання, кожне з яких оцінюється певною кількістю балів. Отримані за кожне завдання модульної роботи бали трансформуються в загальну оцінку за модульну контрольну роботу. Оцінки трансформуються в **рейтинговий бал за МКР** у такий спосіб:

Бали	Бали / Система ECTS	Оцінка
50-46	20	«відмінно»
45-40	16	«добре»
39-25	12	«задовільно»
менше 25	8	«незадовільно»
неявка на МКР	0	неявка на МКР

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового балу за роботу протягом семестру і рейтингового балу за МКР.

Підсумкове оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни здійснюється у формі іспиту.

Іспит відбувається в усній формі та складається з відповіді на теоретичне питання та виконання практичного завдання.

Критерії оцінювання:

- відповідь на теоретичне питання
 - відповідність змісту;
 - повнота і ґрунтовність викладу;
 - доказовість викладу;
 - термінологічна коректність;

- виконання практичного завдання

- точність виконання

За іспит виставляється оцінка, яка дорівнює середньому арифметичному балу за всі два завдання, округленому до цілого числа і трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно»	30 балів
«добре»	23 бали
«задовільно»	18 балів
«незадовільно»	0 балів

- **Підсумкова оцінка** за дисципліну виставляється за підсумковим рейтинговим балом (сума **семестрового рейтингового балу та экзаменаційного балу**)

Умовою допуску до семестрового іспиту є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж **42 балів** (критично-розрахунковий мінімум). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання самостійної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. У випадку відсутності студента з поважних причин здійснюються відпрацювання та перездача модульної контрольної роботи.

Якщо студент на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує позитивну экзаменаційну оцінку («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»)), то такому студенту виставляється **підсумкова оцінка** з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в экзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

Політика курсу

Студент вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Здобувачі вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем зобов'язані відвідувати аудиторні заняття, виконувати завдання з самостійної роботи і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Якщо студенти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми, терміни відпрацювання пропущених занять із навчальної дисципліни узгоджує з викладачем.

Під час роботи над усними/письмовими завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема:

- використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень;
- використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів;
- видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту;
- несамостійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми);
- фальсифікація результатів наукової чи навчальної роботи;
- посилання на джерела, які не використовувалися у роботі,
- залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.

Рекомендована література

Основна:

1. Звонська, Л.Л., & Шовковий, В.М. (2003). *Витоки. Латинська мова: Підруч. для студ. від-нь класич. філол. та інозем. філол. спец. вищ. закл.* К.: Кн.
2. Магушинець, І.І. (2009). *Вступ до романської філології: навч. посібник.* К.: Вид. Дім Дмитра Бураго.
3. Оленич, Р.М. (2008). *Латинська мова: Навч. Посібн.* Львів: Світ.
4. Харченко, Т. (2021). *Практикум із дисципліни «Вступ до романської філології»: навч.посібник.* Київ: ун-т ім. Б.Грінченко.

5. Cortelazzo, M.A. (2007). «Evoluzione della lingua, percezione del cambiamento, staticità della norma!», in *Lingua scuola esocietà. I nuovi bisogni comunicativi nelle classi multiculturali*. Trieste: Istituto Gramsci del Friuli Venezia Giulia.
6. D'Ovidio, F., & Meyer-Lubke, W. (2012). *Grammatica storica della lingua e dei dialetti italiani*. Nabu Press.
7. Dardano, M. (1997). *La nuova grammatica della lingua italiana*. Bologna: Zanichelli.
8. Lepschy, A. & Lepschy, G. (2019). *La lingua italiana: Storia. Varietà dell'uso. Grammatica*. Milano: Bompiani.
9. Maconi, L. (2017). *La storia della lingua italiana tra Otto e Novecento. Nascita di una disciplina*. Magenta: La Memoria del Mondo.
10. Migliorini, B. & Ghinassi G. (2019). *Storia della lingua italiana*. Milano: Bompiani.
11. Patota, G. (2002). *Nuovi lineamenti di grammatica storica dell'italiano*. Bologna.
12. Renzi, L., & Andreose, A. (2006). *Manuale di linguistica e filologia romanza. Bologna: Il Mulino*.
13. Renzi, L., & Salvi, G. (2010). *Grammatica dell'italiano antico*. Bologna: Il Mulino.
14. Serianni, L., & Pizzoli, L. (2017). *Storia illustrata della lingua italiana*. Roma: Carocci.

Додаткова:

1. Данилич, В.С. (2006). *Теорія мови в західноєвропейській науковій парадигмі Середньовіччя // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Зб. наук. пр. (вип. 10. – с. 76 – 85)*. К.: КНУ.
2. Кіркоська, І.С. (2018). *Вступ до романської філології: Підручник*. Дніпро: «Пороги».
3. Помірко, Р.С. (2007). *Мова і мовна політика в історії становлення романських держав*. (№ 41. – с. 4 – 7). Київ: Вісник Київського нац. університету імені Тараса Шевченка.
4. Яковенко, Н.М., & Миронова, В.М. (2005). *Латинська мова: Підручник*. К.: Знання.
5. Alfano, G., Italia, I., Russo, E., & Tomasi, F. (2018). *Letteratura italiana. Manuale per studi universitari. Dalle origini a metà Cinquecento (vol.1)*. Milano: Mondadori Università.
6. Cartago, G. (2002). *La lingua di Alessandro Manzoni*. Milano: «Bicocca», ICON.
7. Castellani, A. (2000). *Grammatica storica della lingua italiana*. Bologna.
8. Frosini, G. (2020). *Storia dell'italiano. La lingua, i testi*. Editore Salerno.
9. Pinto, R. (2021). *Dante Alighieri. Divina Commedia. Inferno*. Napoli: Edimedia.
10. Tivosanis, M. (2002). *Pietro Bembo nella storia della lingua italiana*. Pisa: ICON.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. ENAV – Edizione Nazionale degli Antichi Volgarizzamenti dei testi latini nei volgari italiani - <http://www.ilritornodeiclassici.it/enav/>
2. Glossae. Strumenti Informatici per la Linguistica Storica - <http://www.glossae.org/>
3. Tesoro della Lingua Italiana delle Origini - <http://tlio.oiv.cnr.it/TLIO/>
4. Vocabolario Etimologico della Lingua Italiana di Ottorino Pianigiani - <http://www.etimo.it/>
5. Велике переселення народів. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=is5Xobzpy1c> Глаголы восприятия в западно-романских. URL: <https://www.dissercat.com/content/glagoly-vospriyatiya-v-zapadno-romanskikh-yazykakh>
6. Давній Рим. URL: https://www.youtube.com/watch?v=_53oBQpeOqs
7. Джерела вивчення народної латини. Надписи. URL: <https://studfile.net/preview/5115525/>
8. Діц Ф.К. URL: <https://uk.wikipedia.org/>
9. Зеленько А.С. Загальне мовознавство. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk763292.pdf>

10. Кіркoвська І. С. Конспект лекцій із курсу «Вступ до романського мовознавства». Дніпропетровськ: Пороги, 2013. 36 с. URL: http://repository.dnu.dp.ua:1100/?page=inner_material&id=7113